

УДК 331.108.2

А. Савченко

A. Savchenko

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ
РЕГУЛЮВАННЯ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРА В УКРАЇНІ****CONCEPTUAL FOUNDATIONS FOR THE FORMATION OF THE MECHANISM
OF REGULATION OF CORPORATE SECTOR IN UKRAINE**

У статті досліджено та визначено концептуальні засади формування механізму регулювання корпоративного сектора в Україні. Наведено передумови генезису формування новітньої моделі корпоративного сектора. Визначено низку завдань, що є пріоритетними в рамках формування державної системи регулювання корпоративним сектором та реалізації механізму управління. Запропоновано авторське бачення теоретичних підходів і методологічних положень щодо основ формування механізму регулювання корпоративного сектора національної економіки. Автором сформовано методологічну базу виявлення та обґрунтування передумов формування механізму регулювання корпоративного сектора національної економіки в ринковій економіці та загальне визначення послідовності оцінювання корпоративного сектора.

Ключові слова: механізм, регулювання, корпоративний сектор, держава, концептуальні засади.

В статье исследованы и определены концептуальные основы формирования механизма регулирования корпоративного сектора в Украине. Приведены предпосылки генезиса формирования новой модели корпоративного сектора. Определен ряд задач, которые являются приоритетными в рамках формирования государственной системы регулирования корпоративным сектором и реализации механизма управления. Предложено авторское видение теоретических подходов и методологических положений относительно основ формирования механизма регулирования корпоративного сектора национальной экономики. Автором сформирована методологическая база выявления и обоснование предпосылок формирования механизма регулирования корпоративного сектора национальной экономики в рыночной экономике и общее определение последовательности оценивания корпоративного сектора.

Ключевые слова: механизм, регулирование, корпоративный сектор, государство, концептуальные основы.

In the article conceptual principles of formation of mechanisms of regulation of corporate sector in Ukraine are studied and defined. The prerequisites for the formation of the latest model of the genesis of the corporate sector are given. A number of challenges that are priority within the formation of the state system of regulation of the corporate sector and implementation of management mechanism is determined. The author's vision of theoretical approaches and methodological positions on the basics of formation of the mechanism of regulation of corporate sector of national economy is proposed. Methodological framework to identify and study prerequisites for the formation of the mechanism of regulation of corporate sector of national economy in a market economy and a general definition of the sequence of evaluation of corporate sector are formed by the author.

Keywords: mechanism, regulation, corporate sector, state, conceptual framework.

Постановка проблеми. В даний час, в українській економіці формується нове бачення багатьох ключових процесів розвитку, що окреслює перспективи європейського майбутнього. Це питання, що визначають концепцію майбутнього суспільного устрою країни та її модель економічного розвитку. Особливе місце і проблемність у цьому напрямі має вираження у процесах інституціоналізації концепції розвитку державного управління корпоративним сектором.

Даний перехід до нового типу форм і механізмів корпоративного управління викликаний наступним етапом розвитку національної економіки України. Сьогодні відбувається епохальний перехід від трансформаційної ринкової моделі економіки до її наступного етапу. Яким буде цей етап за своєю суттю і наповненням залежить від багатьох об'єктивних і суб'єктивних процесів, явищ, передумов у розвитку національної економіки та активізації суспільного прогресу.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Проблемам корпоративного сектора національної економіки присвячують значну увагу такі вітчизняні науковці, як: Т. Заєць [1], А. Сірко [2; 3], Ю. Солов'ян [4], Т. Желюк [5], Л. Федулова [6], Л. Птащенко [7], С. Черненко [8], А. Воронкова [9] та ін.

Метою статті є визначення концептуальних засад формування механізму регулювання корпоративного сектора в Україні.

Виклад основного матеріалу. Передумови появи та поширення нових концептуальних основ та інноваційних форм державного регулювання корпоративним сектором української економіки сформовані та мають пріоритетний характер в системі економічних інтересів українського суспільства.

Узагальнене бачення передумов генезису відображено схематично на рис. 1. Це процеси складні та неоднозначні у своїй оцінці й ступені впливу на майбутнє вітчизняної економіки в системі засад державного регулювання.

Важливою особливістю сучасного регулювання корпоративного сектора в економічних системах зі стабільним розвитком та стійкими темпами економічного розвитку стає перехід до безперервного інноваційного процесу в практиці управління.

Це викликано певною закономірністю сучасного економічного розвитку і спрямованістю науково-технічного прогресу. У світовому масштабі відбувається поступова зміна одного технологічного укладу – індустріального (сформованого в 50-60 рр. минулого сторіччя) на новий уклад відповідний вже певним стандартам інформаційного суспільства та інформаційної економіки.

Старий технологічний уклад характеризувався пріоритетними галузями: важкого і точного машинобудування, хімічної та нафтохімічної промисловості, енергетики, металургії та ін. Ці галузі ресурсномісткі. Вони унікальні за масштабами споживання енергетичних ресурсів. У більшості випадків вони також вкрай трудомісткі. В результаті лідерами такого прогресує країни з великим виробництвом, масштабним монопольним і олігопольним секторами, тут переважають масштабні транспортні мережі, лідирують авіа- та автотранспорт, сформовані великі міжнаціональні банківські системи. Класичними прикладами таких країн-лідерів даного технологічного укладу в сучасному світі є Німеччина, Австрія, Франція, Японія, Фінляндія та ін.

Рис. 1. Генезис формування новітньої моделі корпоративного сектору та об'єктивності потреби в змінах механізмів державного регулювання корпоративного сектору в Україні

Але історично цей технологічний уклад себе вичерпав і про це свідчить низка структурних криз світового масштабу (1907 р., 1920 р., 1929–1933 р., 1937 р., 1957 р., 1974–1975 рр.). Сьогодні вчені всього світу чітко позиціонують нові стандарти нового технологічного укладу. А період з 2000 р. по нинішній час визнаний перехідним до формування засад інформаційної економіки та інформаційного суспільства [10; 11].

Характерною рисою такого переходу в масштабах світової спільноти сьогодні є крайня нерівномірність і полярність таких змін. Нові можливості прискороженого переходу до нових стандартів розвитку та напрями руху громадського та економічного прогресу формуються в інноваційних галузях, інформаційно містких виробництвах, інформаційно-індустріальних та інноваційно орієнтованих кластерах. Особлива увага в цих процесах приділяється корпоративному сектору та проблемам його ефективної трансформації в інтересах не тільки великого бізнесу, а й з урахуванням загальнонаціональних пріоритетів і перспектив розвитку.

Мета формування концептуальних основ з розробки механізму державного регулювання корпоративного сектора – виявлення комплексу синергетично взаємодіючих складових механізму державного регулювання корпоративним сектором, орієнтованих на перспективні пріоритети розвитку і зростання національної економіки України. В рамках розв'язання такого національно значущого питання слід чітко визначати завдання, що підлягають першочерговому вирішенню.

В рамках формування державної системи регулювання корпоративним сектором та реалізації механізму управління повинні бути визнані пріоритетними і реалізованими такі завдання:

- визначення ключових інтересів розвитку корпоративного сектору; оцінку станів базових агентів відносин;
- реалізація механізму державного регулювання корпоративного сектору, орієнтованого на проведення змін і стимулювання науково-технічного прогресу;
- розробка і реалізація стимулів для впровадження інструментів реалізації механізму (стратегічного і тактичного планування, проведення моніторингів, діагностики та експертиз);
- розробка інструментів впровадження методик Форсайт в оцінці перспектив розвитку корпоративного сектора на основі використання національних ресурсів;
- створення системи національного моніторингу розвитку корпоративного сектора з оцінкою формальних та неформальних бар'єрів ведення бізнесу, виявлення інфраструктурних бар'єрів, здійснення проектів державно-приватного партнерства, процесів кластеризації та ін. на основі залучення незалежних експертів (інститут аудиту);
- сприяння міжнародній інтеграції, кооперації та реалізації міжнародних інвестиційних проектів, ініційованих як вітчизняними так і закордонними інвесторами в рамках узгоджених стратегічних пріоритетів регіонального розвитку;
- розробка та впровадження комплексу наукових програм з питань оцінки та діагностики корпоративного сектора, оцінки конфліктів корпоративних інтересів (національного, регіонального та міжнародного масштабу) стримують розвиток національної економіки;
- інституціоналізація нових форм економічних та соціальних відносин;
- формування правової бази регулювання корпоративного сектора;
- інституціоналізацію кластерних форм як основу розвитку галузевих і регіональних ринків;
- сприяння реалізації пілотних проектів соціально-економічних реформ на регіональному та місцевому рівнях – розробка і прийняття нормативно-правової бази для проведення експериментів з впровадження нових інструментів соціально-економічної політики в окремих суб'єктах країни;
- вивчення та обробка результатів кращої практики корпоративного регулювання та формування національних механізмів регулювання корпоративного сектора та внесення в установленому порядку законопроектних ініціатив;
- оцінка діяльності органів влади з проведення соціально-економічних, бюджетної та адміністративної реформ, збір інформації та аналіз стану корпоративного сектора.

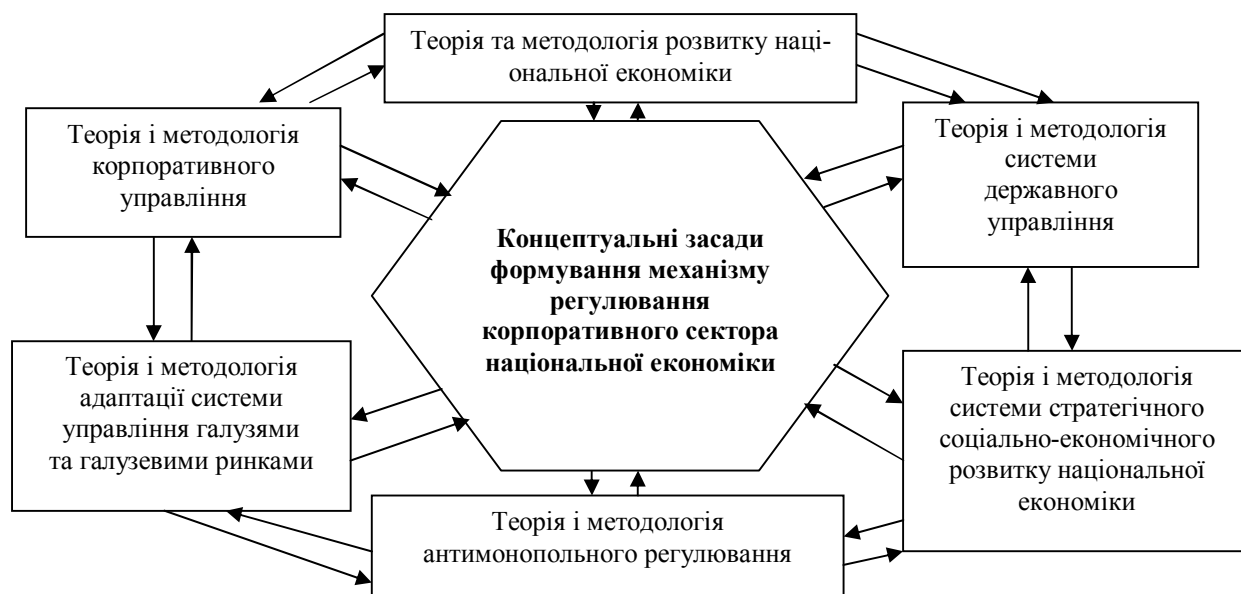
Для системного аналізу та цільового управління будь-яким економічним суб'єктом, в тому числі корпоративним сектором національної економіки, необхідно знати особливості його організації та визначати можливості та наукові основи механізму регулювання його ключових складових. Такий підхід дозволяє розкрити особливості його функціонування, проаналізувати причини та умови його рівноважного стану, обґрунтувати і виробити стратегічні напрями розвитку в довгостроковій перспективі.

Методологічною базою виявлення та обґрунтування передумов формування механізму регулювання корпоративного сектора національної економіки в ринковій економіці служать сучасні наукові

теорії аналізу галузевих ринків, теорії організації та моделювання корпоративного сектора економіки, результати дослідження структури галузевих і регіональних комплексів, теоретичні аспекти сучасного інституційного регулювання корпорацій, закономірності та принципи розміщення продуктивних сил галузей господарства, положення політики і стратегії розвитку національної економіки. В даному випадку поняття механізму регулювання корпоративного сектора національної економіки означає формування системного впливу на корпорації з метою перетворення, зміни, підтримки прогресивних змін. Разом з тим, в процесі формування механізму регулювання корпоративного сектора національної економіки виникає питання методологічного забезпечення даних процесів в ринковій економіці.

Концептуальними засадами формування механізму регулювання корпоративного сектора національної економіки в силу багатогранності та складності виробничих, соціальних, економічних, інституційних, адміністративних зв'язків та відносин, що складаються на різних просторових рівнях обумовлюються фундаментальними змінами принципів і методів формування та функціонування національного і світового господарського комплексу, а також розширенням і поглибленням ринкових відносин в національній економіці. Авторське бачення теоретичних підходів і методологічних положень щодо основ формування механізму регулювання корпоративного сектора національної економіки, що є ключовими, відображено на рис. 2.

Проаналізувавши й узагальнивши дослідження зарубіжних і вітчизняних вчених [2; 3; 4; 8], а також практику стимулювання корпоративного сектора, визначені базові теоретичні та методологічні підходи, які дають достатню концептуальну основу для формування механізму регулювання корпоративного сектора національної економіки. Запропоноване бачення відображає взаємозв'язки і взаємодії основних положень наукових знань в ринковій економіці, які забезпечують формування концептуальних основ процесів регулювання корпоративного сектора національної економіки.

Рис. 2. Концептуальні засади формування механізму регулювання корпоративного сектору національної економіки

Цілями активного регулювання та реформування корпоративного сектора економіки з урахуванням світового економічного і науково-технічного прогресу, сучасної системи знань є досягнення балансу соціальної, економічної, екологічної та інституційної складових розвитку національної економіки, формування балансу інтересів розвитку всіх секторів і галузей єдиного національного господарського комплексу, що обумовлює сталий розвиток.

Важливим у цьому контексті є побудова дієвої системи захисту прав міноритарних акціонерів, за допомогою якої можна значно збалансувати інтереси великих і дрібних акціонерів. Балансу сил учасників корпорації можна досягти за допомогою системи заходів, яка включає:

– активізацію механізмів прямої участі інвесторів в корпоративному управлінні (регламентація процедур підготовки та проведення загальних зборів акціонерів, забезпечення представництва різних груп акціонерів в органах управління, захист інтересів портфельних інвесторів при додатковій емісії акцій та їх погодження з рішеннями загальних зборів акціонерів);

- підвищення ролі і відповідальності наглядової ради;
- посилення підзвітності менеджменту на основі чіткої системи контролю та оцінки його роботи, формалізація процедур взаємовідносин між наглядовою радою і менеджментом корпорації;
- створення дієвих механізмів зовнішнього контролю над діяльністю менеджменту і власників корпорації [12].

Особливе місце у забезпеченні якості переходу формус менеджмент і його інноваційна спрямованість. В системі знань корпоративного менеджменту цей перехід характеризується як:

- перехід до нових принципів організації виробництва і управління великим і середнім бізнесом;
- формування нової інноваційної управлінської культури;
- розробка та впровадження системи корпоративного контролінгу;
- масова інформатизація і гнучкі системи автоматизації;
- організація логістичних моделей обслуговування.

Такі зміни та їх системний характер відображають прогрес в самих корпораціях, системі їхнього внутрішнього менеджменту, в механізмах державного регулювання корпоративним сектором.

Ці зміни також можливі й успішні якщо державне управління формус механізми взаємодії та тісної зв'язки малий-середній-великий бізнес. Такий вектор впливу і його успішна реалізація припускають використання ключових принципів корпоративного менеджменту:

- науковості та відповідності спрямованості науково-технічному прогресу;
- пріоритету державних інтересів;
- балансу інтересів;
- консолідації та гармонізації відносин;
- соціалізації системи державного управління;
- інформаційної прозорості;
- повноти і достатності інформації.

Дані принципи є основними і базовими у формуванні концептуальних основ розробки і реалізації механізмів державного управління корпоративним сектором.

Особливе місце в системі концептуальних засад регулювання корпоративного сектора займає визначення послідовності його оцінювання, визнання та проблем розвитку. Загальна спрямованість та послідовність цього процесу наведена на рис. 3.

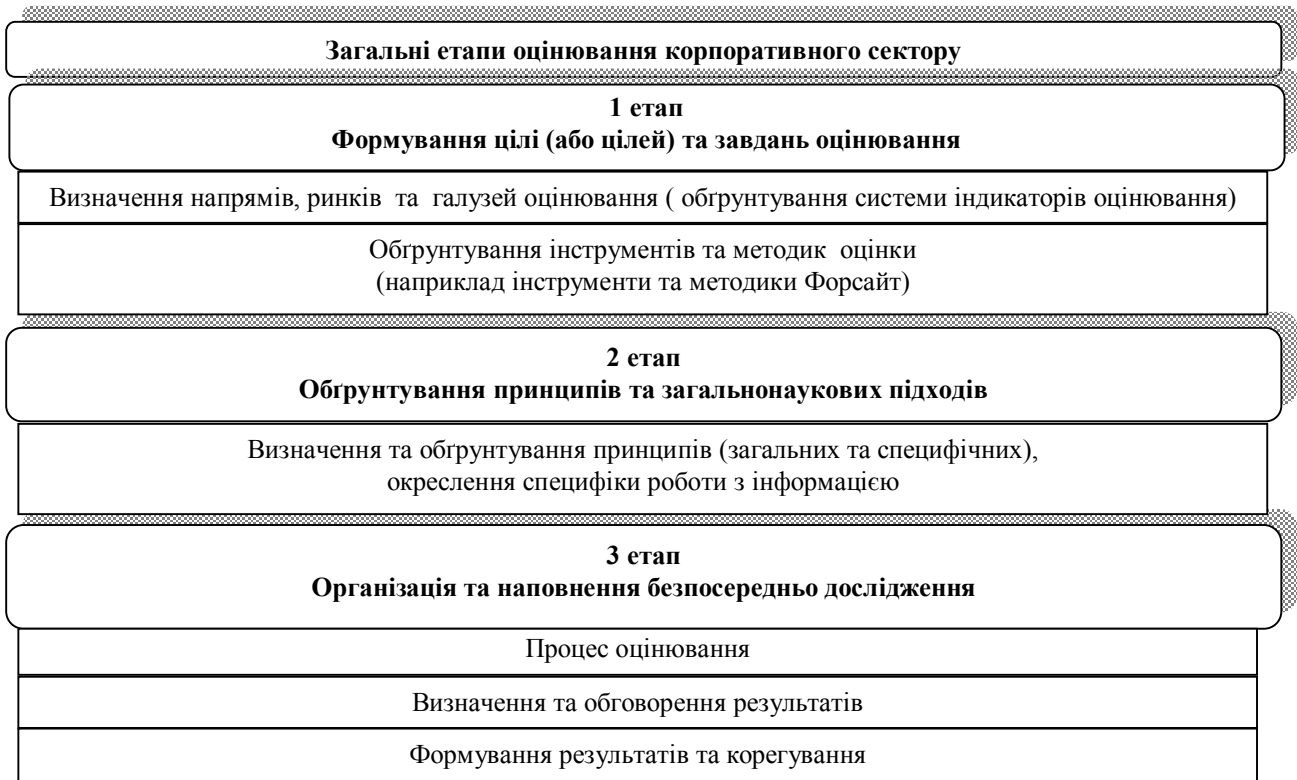

Рис. 2. Загальне визначення послідовності оцінювання корпоративного сектору

Наведена сукупність регуляторного впливу на корпоративну середу в ринковій економіці є обов'язковою, але її обсяг, управлінський інструментарій реалізації в кожній країні має свою специфіку, особливості та в результаті формує національну модель корпоративного середовища на основі механізмів регулювання та груп управлінських інструментів і технологій впливу (економічних, соціальних, культурних та ін.).

Висновки. Необхідність і ступінь втручання держави в діяльність корпоративного сектора повинна визначатися конкретними умовами перехідного періоду з урахуванням кризового стану національної та світової економіки. Перспектива організаційного розвитку корпоративного сектора полягає в розробці та впровадженні механізму, об'єднуючого ринкові і державні важелі управління. З цією метою трансформація існуючих та створення інноваційних форм, методів та інструментів адміністративного корпоративного управління повинні бути засновані на інноваційному, багато в чому гармонійному поєднанні державних і ринкових методів управління.

Рекомендовані напрями регулювання корпоративного сектора в цілому та управлінські заходи державної, адміністративної та фінансової підтримки здатні усунути конфлікти, проблеми та бар'єри для механізмів успішної реалізації забезпечити залучення інвестицій в економічний розвиток території.

Список використаної літератури

1. Засць Т. О. Корпоративні структури в умовах економічної нестабільності / Т. О. Засць // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 3, т. 2. – С. 199–202.
2. Сірко А. В. Корпоративний сектор: структура, місце та роль в сучасній економіці / А. В. Сірко // Вісник ВПП. – 2004. – № 4. – С. 17–24.
3. Сірко А. Врегулювання відносин та прав власності у корпоративному секторі економіки / А. Сірко, Н. Найдич // Вісник ТДЕУ. – 2006. – № 4. – С. 9–19.
4. Солов'ян Ю. О. Роль держави у регулюванні корпоративного сектору економіки України / Ю. О. Солов'ян // Наука й економіка. – 2010. – № 1(17). – С. 232–236.
5. Желюк Т. Л. Управління довгостроковим розвитком національної економіки: методологічні та прикладні аспекти: [монографія] / Т. Л. Желюк. – Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2010. – 512 с.
6. Федулова Л. І. Корпоративні структури в стратегії соціально-економічного розвитку регіонів / Л. І. Федулова // Регіональна економіка. – 2007. – № 3. – С. 7–17.
7. Птащенко Л. О. Збалансованість економічних інтересів: інноваційні напрями державного і корпоративного стратегічного управління: [монографія] / Л. О. Птащенко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 296 с.
8. Корпоративний сектор: сучасний стан та проблеми становлення [Електронний ресурс] / С. М. Черненко // Ефективна економіка. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=683>.
9. Воронкова А. Е. Основи корпоративного управління: навч. посіб. / А. Е. Воронкова, Г. В. Козаченко, Е. Н. Коренев. – Луганськ: Вид-во СЛУ, 2001. – С. 480.
10. Фетисов Г. Г. Мировой экономический кризис и проблемы развития экономики России / Г. Г. Фетисов // Проблемы прогнозирования. – 2010. – № 1. – С. 45–47.
11. Шевченко И. В. Сезонность, микропорции и структурный кризис как рамочные условия функционирования фирмы / И. В. Шевченко, Д. А. Аллахвердов // Ресурсы регионов России. – 2005. – № 3. – С. 2–7.
12. Попов О. Є. Розподіл і реалізація корпоративного контролю при формуванні капіталу акціонерного товариства: [монографія] / Попов О. Є., Котов А. М., Зайцева Т. Г. – Х.: ІНЖЕК, 2009. – С. 23–24.

References

1. Zayets', T. O. (2009) Corporate structure in terms of economic instability. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*, 3 (2), pp. 199–202.
2. Sirko, A. V. (2004) Corporate sector: structure, place and role in the modern economy. *Visnyk VPI*, (4), pp. 17–24.
3. Sirko, A. and Naydych, N. (2006) Settlement relationship and ownership in the corporate sector. *Visnyk TSEs*, (4), pp. 9–19.
4. Solov'yan, Yu. O. (2010) The role of the state in regulating corporate sector Ukraine. *Nauka y ekonomika*, 1 (17), pp. 232–236.
5. Zhelyuk, T. L. (2010) Managing long-term development of the national economy: methodological and applied aspects. Ternopil': Ekonomichna dumka TNEU, 512 p.

6. Fedulova, L. I. (2007) Corporate structures in the strategy of social and economic development. *Rehional'na ekonomika*, (3), pp. 7–17.
7. Ptashchenko, L. O. (2009) Balance of economic interests: Innovative directions of state and corporate strategic management. Kyiv: Tsentr uchbovoyi literatury, 296 p.
8. Chernenko, S. M. Corporate sector: current situation and problems of formation. *Efektivna ekonomika* [Internet]. Available from : <<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=683>>
9. Voronkova, A. E., Kozachenko, H. V. and Korenyev, E. N. (2001) Basics of corporate governance. Lugansk : Vydvo SNU, P. 480.
10. Fetisov, G. G. (2010) World crisis and the economic problems of development of the economy of Russia. *Problemy prohnozovanyua*, (1), pp. 45–47.
11. Shevchenko, Y. V. and Allakhverdov, D. A. (2005) Seasonality, microportions and structural crisis as the framework conditions of functioning of the company. *Resursy rehionov Rossyy*, (3), pp. 2–7.
12. Popov, O. E., Kotov, A. M. and Zaitseva, T. G. (2009) Distribution and sale of corporate control in the capital of the company formation. Kharkiv: INZHEK, pp. 23–24.

Стаття надійшла до редакції 22.09.2014.

Рецензенти: О. В. Фінагіна, д.е.н., професор, зав. кафедри економічної теорії та банківської справи ЧДТУ; Д. В. Солоха, д.е.н., професор, зав. кафедри економіки та менеджменту Київського національного університету культури та мистецтв.